

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2012

Michala PETERKOVÁ

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV TRANSLATOLOGIE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Michala Peterková

**Komentovaný překlad: Putin - Putevoditel' dlja neravnodušnych. Vladimir Solovj'ev,
Moskva 2008, s. 53-90**

**Annotated translation: Putin – A Guide for Non-indifferent. Vladimir Solovyov,
Moscow 2008, p. 53-90**

Praha 2012

PhDr. Danuše Oganjesjanová, CSc.

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí bakalářské práce PhDr. Danuši Oganessianové, CSc. za cenné rady a vedení práce.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V dne

Podpis

Anotace

Bakalářská práce zahrnuje dvě části. První část představuje překlad vybraných kapitol z knihy *Putin. Putevoditel' dlja neravnodušnykh* vytvořené Vladimírem Solovjovem. Druhá část obsahuje odborný komentář k překladu, který v sobě zahrnuje překladatelskou analýzu výchozího textu, typologii překladatelských problémů, popis metody překladu a typologii posunů.

Klíčová slova: překlad, překladatelská analýza, metoda překladu, překladatelské problémy, překladatelské posuny

Abstract

This bachelor thesis consists of two parts. The first part contains a translation of selected chapters from the book *Putin – A Guide for Non-indifferent* by Vladimir Solovyov. The second part, a commentary on the translation, includes a translation analysis of the source text, typology of translation problems, characterization of translation methods and typology of translation shifts.

Key words: translation, translation analysis, translation methods, translation problems, translation shifts

Obsah

Obsah.....	6
1 Úvod.....	8
2 Překlad	9
3 Komentář překladu.....	26
3.1 Překladatelská analýza.....	26
3.1.1 Vnětextové faktory	26
3.1.1.1 Text a jeho původ	26
3.1.1.2 Autor	26
3.1.1.3 Adresát	27
3.1.1.4 Funkce.....	28
3.1.1.5 Médium.....	29
3.1.1.6 Pragmatické vlivy času a prostředí	29
3.1.2 Vnitrotextové faktory.....	29
3.1.2.1 Název	29
3.1.2.2 Výstavba textu	30
3.1.2.3 Styl	30
3.1.2.4 Syntax	31
3.1.2.5 Lexikum	31
3.1.2.6 Neverbální prostředky.....	33
3.2 Překladatelská koncepce	33
3.3 Metoda překladu	34
3.4 Strategie řešení překladatelských problémů	35
3.4.1 Rovina lexikální.....	35
3.4.2 Rovina syntaktická.....	36
3.4.3 Rovina stylistická.....	37

3.4.4	Rovina pragmatická	37
3.5	Typologie překladatelských posunů	38
3.5.1	Posuny na rovině lexikální.....	38
3.5.2	Posuny na rovině syntaktické	40
3.5.3	Posuny na rovině stylistické	42
3.5.4	Posuny na rovině pragmatické.....	42
4	Závěr	43
5	Shrnutí.....	44
6	Citace	45

1 Úvod

Cílem bakalářské práce je především vytvořit funkčně ekvivalentní překlad kapitol *Кумиры, учителя, предшественники; Путин и его окружение; Пацанство, но по-взрослому* a kapitoly «Верую...» z knihy *Путин. Путеводитель для неравнодушных*, která byla napsána Vladimírem Solovjovem. Druhým úkolem je vytvořit odborný komentář k danému překladu.

Práce je rozdělena do několika kapitol, z nichž první je samotný překlad. Dále následuje odborný komentář, který zahrnuje překladatelskou analýzu, metody překladu a formuluje překladatelskou koncepci. Komentář také obsahuje strategii řešení překladatelských problémů a typologii vzniklých posunů.

Výchozí text byl vybrán na základě aktuálnosti daného tématu a zároveň také proto, aby cílovému čtenáři přiblížil politickou situaci v Rusku a demonstroval, do jaké míry se autor snaží prosadit své názory a ovlivnit veřejnost.

2 Překlad

Část I

Vzory, učitelé, předchůdci

Každý dospělý člověk vynakládá velké úsilí, když si chce najít svůj vzor. V určitou chvíli si však uvědomí, že již žádný nemá. Jsou lidé, kterých si Vladimir Putin vážil a váží si dodnes, vzory ale patří do úplně jiné kategorie.

Je zřejmé, že se Putin velmi zajímá o chování rozličných historických postav v různých podmínkách, zabývá se studiem krizových období historie a jednáním státníků v těchto obtížných dobách. Ne náhodou si při pobytu v Portugalsku dovolil nekompromisně a výstižně přirovnat tehdejší situaci k roku 1962 a tehdejšímu událostem na Kubě. Tato analogie změnila pro Američany celou situaci. Putin řekl, že rozmístění prvků protiraketové obrany ve východní Evropě přivádí Rusko do stejné situace, v níž bylo v době karibské krize, kdy se svět v podstatě nacházel na pokraji velké války. A fakt, že se vůdci dvou zemí tehdy dokázali domluvit, pomohl svět odvrátit od pohromy. Bylo to významné a hluboké prohlášení. Putin obecně rád uvádí podobné příklady z historie, čímž se liší od mnohých politiků. (Ať už komentuje cokoliv, v Portugalsku nebo na jiných cestách, vždy jasně říká, že se nebude přetvařovat ani nebude vymýšlet nic záludného.)

Myslím si, že prezident stejně nikdy nepřizná, zda má nějaký vzor. Například hovoří-li Vladislav Surkov, je zřejmé, že jeho vzorem, nebo alespoň inspirací je pro něj americký prezident Franklin Roosevelt. Surkov má za to, že situace v Rusku připomíná období, kdy byl prezidentem USA právě Roosevelt, a proto by bylo možné se právě „tam“ inspirovat, převzít myšlenky politicko-technologické, včetně termínu „svrchovaná demokracie“.

Nicméně na zasedání mezinárodního diskusního klubu Valdaj v Soči Putin tento přístup odmítl. Poměrně ostře dal najevo, že se mu termín „svrchovaná demokracie“ moc nelíbí a že pro něj není zcela srozumitelný. Navíc prohlásil, že přece on není tím, kdo pracuje u Surkova, ale naopak, že Surkov pracuje u něj, čímž tuto záležitost ukončil.

K lidem se Vladimir Putin chová velmi zdvořile. Nevystupuje jako fanatik, jeho vystupování je naopak přirozené, nenucené. Když se s ním člověk baví, uvědomuje si, jak zásadní jsou pro něj tradice. Názorným příkladem je Putinův respekt vůči Sobčakovi a lidem

z jeho starého týmu. Zároveň se však nijak nesnaží o idealizaci, vládne porozumění: ano, patří k nám, nic víc. Občas se Putin nevědomky stává rukojmím své povahy. Konkrétním příkladem je Čečensko, kdy Putin pocítil osobní zodpovědnost za Achmata Kadyrova i za jeho syna. Právě proto jejich vztahy nejsou ani tak politické, jako spíše osobní. Vždyť Putin, jak se mi zdálo, považoval úmrtí Kadyrova staršího doslova za osobní tragédii, a proto se i jeho vztah k Ramzanovi v mnohém zakládá tak trochu na otcovských citech.

Jsem však hluboce přesvědčen, že obecně idoly jako takové Putin zřejmě nemá. Nicméně věřím, že ve sportu, především v judu, své vzory samozřejmě měl. Bezesporu k nim patří zakladatel stylu Jigoro Kano a film Sugata Sanshiro.

Jestliže prezident během výkonu funkce hovoří o tom, že má svůj vzor, stává se závislým a slabým. Zároveň se tak vystavuje kritice, protože na sebe nevědomky v mnohém bere zodpovědnost za danou politickou osobnost, která se zdá být jeho idolem. Je to opravdu zvláštní logika.

K Putinovi se váže jeden zajímavý příběh. Pokaždé, když člověk hovoří se slavnými osobnostmi, vzpomínají, že Putina viděli ještě předtím, než se stal prezidentem. Výborný televizní moderátor Dmitrij Krylov mi vyprávěl, že byl v roce 1993 v Londýně právě v době, kdy se v Rusku odehrál říjnový puč. Spolu s ním tam také byla delegace petrohradského starosty Anatolije Sobčaka. Krylov mi ukázal fotografii z té doby a řekl: „Podívej, vidíš tuhle fotografii? Víš kdo to je?“ Podíval jsem se a skutečně tam stál vyzáblý Putin! Vladimir Putin tehdy trávil se Sobčakem mnoho času. Sobčak měl na Putina obrovský vliv. Náhoda tomu chtěla, že jsem měl možnost popovídat si s Anatolijem Sobčakem krátce před jeho smrtí. Ukázalo se, že jsem byl ve skutečnosti tím posledním, kdo s ním dělal interview v televizi. Tehdy se mi velmi líbil. Asi nikoho nepřekvapí, že jsme hovořili o Putinovi. Sobčak byl přesvědčen, že Putin je skutečný demokrat. Říkal, že ačkoliv se od sebe výrazně liší, vytvořili si mezi sebou zvláštní důvěrný vztah. Putin se choval k Sobčakovi s upřímnou, až zbožnou úctou, což je obecně jeden z nejpříznačnějších rysů Vladimira Putina – nesmírná úcta k Sobčakově rodině. Putin všechno chápe, všechno vidí, ale jelikož se jedná o rodinu jeho učitele, nedovoluje, aby byla kritizována a na tom se nikdy nic nezmění.

Když došlo k té tragické události, kdy zemřel Anatolij Sobčak, účastnil jsem se jeho pohřbu v Petrohradu. Všichni čekali na příjezd Putina. Přijel. Bylo na něm vidět, jak je rozrušený, plný emocí, v očích měl slzy. Tato opravdu lidská reakce vyvolala u ostatních sympatie. Kolem se začali scházet nějakí lidé: Anatolij Čubajs, který přiletěl letadlem RAO

JES, a další. Lidé řešili své starosti, usmívali se na sebe, ptali se ostatních, jak se mají, podávali si ruce, jako by se vůbec nejednalo o pohřeb. Putin se choval úplně jinak než ostatní. Bylo na něm vidět, že prožívá nejhlubší osobní zármutek.

Všichni čekali, že nyní, kdy má v rukou moc, vyhoví žádosti paní Narusovové, vdově po Anatoliji Sobčakovi, o vyrovnání účtů s Jakovlevem, a pomstí se. Putin se však Jakovleva ani nedotkl. Putin je člověk spolehlivý a vždy drží své slovo. S Jakovlevem se domluvili na určitých podmínkách a bez ohledu na to, že odešel z funkce gubernátora, okamžitě dostal na určitou dobu ministerské křeslo a nic špatného se mu nestalo.

Putin měl svůj důvod, proč po Jakovlevovi nešel. Emoce jsou jedna věc a práce druhá. Putin dokáže tyto dvě věci od sebe oddělovat a nikdy nepodléhá tlaku okolí, které ho navádělo, aby se s Jakovlevem vypořádal. Putin se navíc obává toho, že s ním začnou manipulovat. Je to jeho typická vlastnost. Když se mu začíná zdát, že je tlačěn k nějakému rozhodnutí, vždy se zachová jinak. Je to již obecně známé, proto se často stává, že během jednání o obsazení nové funkce se úplně „nečekaně“ objeví zpráva o tom, že například na pozici generálního prokurátora bude jmenován Dmitrij Kozak. Tímto daná osoba ztrácí jakoukoli možnost, aby byla jmenována na danou pozici, protože Putin by nikdy nejmenoval člověka, jehož příjmení se objeví v masmédiích. Obává se, že by na něj byl tímto způsobem vyvíjen nátlak, přičemž tato obava, zda s ním manipulují či ne a pro koho je to výhodné, se u něj projevuje v diskuzích na jakémoliv téma. Neustále pátrá po tom, jestli daný člověk mluví sám za sebe, nebo ho někdo jiný vyslal.

Na jednu stranu Putin ctí zákony, na druhou stranu se však nebojí jít za jejich hranici, když je potřeba. Sobčakovi bylo například nebezpečné pomáhat, stála proti němu státní mašinerie, oficiálně po něm bylo téměř vyhlášeno pátrání. A přitom to byl právě Putin, kdo Sobčakovi pomohl utéct z Ruska, ačkoliv se za tento prohřešek mohl dostat do politické izolace. I to je Putinova přednost. Nikdy si nepokládá otázku, jestli je to, co dělá, nutné či správné. Hlavním a zcela dostačujícím důvodem je fakt, že se jedná o přátele. Putin však zároveň nemá rád, když jeho přátelé dělají chyby. Proto si ty, kteří patří do jeho nejbližšího okolí, pouští k tělu někdy více, jindy méně, podle toho, jakých chyb se dopouštějí. Například rektor Vysoké školy báňské Litviněnko byl Putinovi velmi blízký, právě u něj Putin se Sečinem obhajovali dizertační práci. Ale stačilo, že se Litviněnko zachoval nekorektně a byl „přesunut“ do vzdálenější zóny. Již nepatřil k Putinovým nejbližším. Později se mezi ně samozřejmě vrátil.

U Putina se vůbec neprojevuje touha po vnějším přepychu. Celkově je velmi příjemné podotknout, že pro něj přepych nehraje žádnou roli. Co se týká tématu života v přepychu, nemá Putin žádné komplexy. Zároveň je důležité, že se z členů jeho rodiny nestaly televizní hvězdy (to je také velmi blízké ruskému národu), což lidé nemohou odpustit Gorbačovi či rodině Borise Jelcina (respektive jeho dcerám). Nemluvě o osudu rodiny Anatolije Sobčaka. Ve své době se Skuratov, Jakovlev i jiní snažili udělat všechno pro to, aby zničili nejen samotného Sobčaka, ale především jeho dobré jméno. Avšak nikdo na světě natolik nepošpinil jeho jméno, ani jeden „spiklenec“ natolik neposkvřnil reputaci příjmení Sobčak, jako jeho vlastní dcera Ksenija. Putinova rodina se v tomto ohledu od rodiny jeho učitele značně liší.

Putin je úplně jasný nástupce Jelcina, ale zároveň takovým vůbec není. Ani jeden z Putinových kroků neopakuje činy Borise Jelcina. Všichni v Rusku mají potřebu srovnávat Putina s Jelcinem. Ačkoliv toto srovnání působí poměrně zvláštním dojmem, neboť Jelcin je vnímán jako ničitel, kdežto Putin jako tvůrce. Každý z nich řešil problémy po svém, přemýšleli úplně jinak. Boris Jelcin byl velmi nedůsledný člověk a i přes svá v mnoha ohledech absolutně demagogická prohlášení se nikdy nijak zvlášť nedržel zásad demokracie. Bylo pro něj normální řídit zemi „ze své kapsy“, podle toho, jak se mu zachtělo, někdy zaplat'pánbůh alespoň za střízliva.

Co se týče jalcinského rozloučení „Chraňte Rusko!“ či dodržování formálních povinností, Putin jde bezesporu ve šlépějích předchozího prezidenta. Jestliže však mluvíme o vnitřních záležitostech a porozumění zájmům Ruska, Putin se v tomto ohledu chová na rozdíl od Jelcina jako opravdový státník. Vláda Jelcina proběhla pod heslem „Každý si vezmi, co můžeš!“. Byla to doba, kdy Rusko drancovali, kdy zemi pustošili. Putin ji dává dohromady. Jelcin ztrácel spojence, Putin je znovu nachází. Do určité míry je Putin politickým odpůrcem Jelcina. Zde již hraje roli jiný historický faktor. Putin chápe věci jinak, má jiné osobní a životní zkušenosti. Život zná mnohem lépe, než ho znal Jelcin a díky tomu mnohem intenzivněji vnímá obecné souvislosti. Mimo jiné se po určité době ukázalo, že byl Jelcin v určitých chvílích jako politik přímo slabý. Bezpochyby neměl k sobě rovných, co se týče ničení konkurence, ale při hledání opravdu silných osobností do svého týmu bylo cítit, že záležitosti jaksi neuměl „dotáhnout do konce“. Naopak Putinovi se podařilo dát možnost opravdovým profesionálům, mezi nimiž dle mého názoru vyniká German Gref.

Zdá se mi, že Putin vždy jasně odlišoval Jelcina jako člověka a Jelcina jako prezidenta. Nyní Putin jako pokračovatel prezidentské linie - silné moci založené na osobnosti prezidenta - stojí například úspěšně v čele mezinárodní činnosti státu. V tomto směru dnes činnost Ruska v podstatě určuje sám prezident.

Putin bezesporu navazuje na práci Jelcina, protože, i přes prvotní nedůvěru, dokázal, že je opravdu charizmatickým vůdcem, ačkoliv jeho charizma je trochu jiné. Je jasné, že všechna prohlášení o tom, že Putin není dostatečně výrazná osobnost, nemají šanci obstát. Stačí se podívat na tytéž publikace na Západě. Ať už je Putin jakýkoliv, za nevýraznou osobnost ho označit určitě nelze. Kdybychom porovnali vystupování Putina s jinými lídry, všimli bychom si, že Putinovo vyjadřování je mnohem živější, paradoxnější a duchaplnější. Dovoluje si vtipkovat, mluví cizími jazyky, které se aktivně učí, což samozřejmě vyvolává u lidí sympatie. Putin nezakrňel, neustále na sobě pracuje, nepovažuje se za bronzovou ikonu. Je z něj vždy cítit lehká sebeironie, což nejenže působí příjemným dojmem, ale navíc se tím pozitivně liší od Jelcina. Putin má navrch i tehdy, když udělá menší pauzu, aby se podíval do textu. Tato chvíle je totiž lidmi vnímána tak, že si Putin dává načas, než to všem „natře“. A když poté pokračuje v projevu, vyjadřuje se vtipně a s určitou lehkostí. Právě proto se jeho výroky stávají u lidí ještě populárnější než fráze Zadornova či Žvaněckého. Jako například: „Utopit v hajzlu!“, „Je třeba někomu vyměnit mozek, a ne měnit Ústavu!“, „A kdo je Berezovskij?“. Takových výroků by se dalo najít mnoho, jsou zkrátka pro Putina typické.

Putin je člověk dobře vychovaný, ačkoliv mnozí mohou leccos namítat právě kvůli jeho frázi „Utopit v hajzlu!“. Nevidím v tom žádný rozpor, protože jak tento, tak i jiné výroky svědčí o trefném ruském slovu, nikoliv o špatné výchově. Mnozí vzdělaní lidé brilantně vyjadřovali své myšlenky nenormativní slovní zásobou. Mezi ně patřil i Juz Aleškovskij, Alexej Tolstoj a mnozí další. Je zřejmé, že daná situace Putinovi skutečně není lhostejná, proto vyjadřuje své emoce velmi přesně, jako to dělá většina ruských občanů. Právě proto se Putinovy fráze stávají tak rozšířenými a oblíbenými u lidí.

Jelcin pro Putina nikdy nebyl vzorem. Vždyť Putin v sobě ztvárňuje to, čehož se Jelcin tak bál. Ukázalo se, že jmenování Putina do funkce bylo chybou, které se Jelcin dopustil. Doslova chybou, jelikož Boris Jelcin se KGB vždy bál. Není náhodou, že Koržakov při pozorování rozpadu KGB nemohl Jelcina zastavit. Koržakov chápal, že Jelcinova nenávisť k této organizaci je hluboko zakořeněná. Nicméně Boris Jelcin si vybral za svého nástupce agenta KGB. Proč? Jelcin v podstatě podlehl vlastním provokacím. Mnohokrát Putina plácal

po rameni a říkal mu: „Ty bys mohl být prezidentem!“ Putin to vždy upřímně odmítal a Jelcin, který chápal, že na něj Putin nic nehraje, si uvědomoval, že právě jeho je třeba zvolit. Jelcin viděl, že Putin není malicherně ctižádnostivý, ani domýšlivý.

Na Putinovi nás udivuje především to, že se nepodobá žádnému z předchozích lídrů. Má v sobě zároveň vlastnosti těch vůdců, které měli všichni rádi. Nesbírá řády, nikdo mu neuděluje vyznamenání, nepíše se o tom v tisku. Obecně nikdo neví, co Putin vlastní, což v sobě také nese určité uspokojení. Lidem se líbí, jaký je.

Znát dějiny ještě neznamená nutnost je opakovat, což Putin velmi dobře chápe.

Část II

Putin a jeho okolí

Putin je velmi uzavřený člověk. Kdysi jsem se zeptal Putinových blízkých, s kým se radí, načež mi bylo řečeno, že nejvíc se svým labradorem Konim. Čím více se blíží konec druhého volebního období, tím je samozřejmě složitější někomu se svěřovat. Putin o svém vnitřním světě, rodinném životě či o vztazích nemluví dokonce ani se svými přáteli, což je součástí jeho dobře promyšleného plánu. Proto nevíme, jací jsou jeho oblíbení spisovatelé, ani jaké filmy má rád. Putin se prostě snaží být co nejvíce politicky korektní.

Abychom lépe pochopili Putinovu povahu, můžeme si jako příklad uvést jeho vzájemný vztah s bývalým prezidentem Ruské federace Borisem Jelcinem. Mnohé zajímalo, zda existovala tzv. „Jelcinova závěť“ či zda-li Jelcin žádal o zaručení nedotknutelnosti. Je zajímavé, že Putinovi blízcí, nejzasvěcenější pracovníci Administrace prezidenta Ruské federace tvrdí, že pokud Jelcin přeci jen prezidenta o něco žádal, týkalo se to zřejmě bezprostředně jeho rodiny. Přesněji jednoho člověka zastávajícího nepřilíš významnou funkci, který dokonce ani nepracoval ve státní správě, ale měl svou vedoucí pozici v obchodní společnosti. Jelcin po sobě nezanechal žádné globální prosby týkající se daleké budoucnosti. Putin je prostě člověk, který umí odpouštět, proto již od začátku naladil vztahy s bývalým prezidentem tak, aby se lidem zdálo, že je mezi nimi jakási tajná domluva. Nebyla to však domluva, jednalo se o princip.

Klukovina po „dospělácku“

Proč mají lidé Putina rádi? Protože je dobrý otec. Když mluví o svých dětech, hovoří o nich s láskou. Ale řekněte upřímně, víte něco o jeho dcerách? Ani se nesnažte, stejně si nevzpomenete, protože o nich nevíte vůbec nic. Putin je skrývá. Maximálně víme, že jeho dcery studují. A to je vše! Jeho dcery jsou skromné. Neslyšíme o nich v souvislosti s žádnými večírky, nemoderují televizní pořady, nenatáčejí nesmyslné klipy, neobjevují se v reality show *Dom-2* a na rozdíl od dcery bývalého otcova šéfa se chovají zcela důstojně.

Nikdo nic neví o blahobytu Putinovy rodiny – vůbec nic. Pouze je známo, že se jeho žena zabývá problematikou ruského jazyka a hodně energie vkládá do charity, což v lidech vyvolává sympatie. Putin sám projevuje ke své ženě úctu, což také působí dobře. Nicméně při veškeré úctě, kterou k sobě chovají, nedávají na veřejnosti najevo žádný bližší vztah. U Putina

nenacházíme to, co nás tak rozčilovalo u manželů Gorbačových. Raisy Gorbačovové bylo už přeci jen trochu moc.

Vladimir Putin to naštěstí velmi dobře chápe. Ano, neskrývá, že si své ženy váží, že je pojí manželský slib, ale tuto hranici na veřejnosti nepřekračuje. Chová se v tomto ohledu velmi korektně. Ani jeho žena nikoho nepohoršuje, protože nepodniká, na rozdíl od manželky Jurije Lužkova se nezaplétá do žádných afér a nikde o ní neuslyšíte žádné negativní informace. Skutečnost, že je Putin velmi skromný člověk, se projevuje ve všem: v jeho oblékání, chování, v tom, jak se cítí jeho rodina, jaké dárky jim dává... Žádné. Tedy aspoň o tom nic nevíme.

Navíc si myslím, že pojem rodina je pro Putina mnohem širší. Jde o to, že cítí zodpovědnost dokonce za takové osoby, jako je například Ksenija Sobčaková. Vím, že při jedné diskusi s představiteli čečenské diaspory byla položena jakási otázka, na kterou zazněla dost ostrá odpověď: „Nechte už Ksjušu na pokoji!“ Putin prostě nezapomíná na povinnosti, které má ke svým učitelům, ačkoliv lidé, na které se tyto povinnosti vztahují, častokrát svým chováním mírně řečeno vyvolávají zklamání.

Putin sám se necítí být dědečkem. Při pohledu na Jelcina bylo očividné, že je spíše stařík, ale když se člověk dívá na Putina, vidí před sebou mladého a zdravého chlapa, který by se zcela určitě mohl stát ještě otcem. Jako příklad mohou navíc posloužit lidé z jeho okolí či jiní aktivní politici, u kterých je nyní v módě pořizovat si děti v mnohem vyšším věku oproti Putinovi. Samozřejmě to neznamena, že Putin teď všeho zanechá a bude žádat po své ženě, aby mu porodila potomka. V tomto případě se jedná o osobní vztahy a o mnoho dalších jiných okolností. Avšak podle toho, jak se Putin chová k dětem ve svém okolí, je zřejmé, že má děti velmi rád.

Putinův vztah k dětem je jedinečný. Může si dovolit věci, které u některých vyvolávají sympatie, ale u druhých spíše nejednoznačnou reakci. Putin se nebojí dostávat do hloupých situací, nebojí se vypadat směšně. Myslím si, že ne každý by byl schopen jít po náměstí a zničehonic dát pusku na břicho roztomilému cvalíkovi, kterého uvidí. Nebo přijít k dítěti, vzít ho do rukou, a navíc si s ním ještě povídat, i když vidí, jak je dítě rozpačité a znepokojené. Přitom děti reagují na Putina různě. Některé naštěstí vůbec nechápou, co je to za „strejdu“, jiné to naopak vědí, a proto se kvůli tomu cítí velmi napjatě.

Putina to táhne k dětem, vždyť i on sám má v sobě stále ještě kus dítěte. Na oslavách tatarského svátku se nestydí podle tradice něco rozbít tyčí, vyráchat si obličej v mléce nebo si obléknout národní kroj. V mnohém se i on sám chová jako malý kluk. S chutí se účastnil plavby v ponorce, jízdy v tanku, zkusil i pilotovat letadlo. Mohl to dělat ve státním zájmu, ale zároveň se tím vystavoval možnému atentátu. Prezident se proto musel neočekávaně přemísťovat z místa na místo. Přitom se však choval jako malý chlapec, kterému se v dětství nedostávalo hraček. Chování k dětem ukazuje jeho opravdovost, přirozenost reakcí. Co si zamane, to udělá. Putin tím nic nezískává, ani neztrácí, ale je to velmi působivé. Taková láska k dětem je navíc pro ruský národ rys obecně typický a Putin si tím lidi získává. A mně se mimochodem velmi líbí letný úsměv prezidenta, který se objevuje na jeho tváři, když se dostává do zvláštních situací. V těchto chvílích se podobá známému televiznímu komentátorovi Leonidu Jakubovičovi, který se kdykoliv bez váhání nestydí obléknout si obyčejný župan, bundu námořníka sloužícího na ponorce či ušanku při jakékoliv příležitosti.

Putin má rád chlapecké záliby jako je zápasení či jízda na koni. Mám blízké známé, jejichž děti se s Putinem často vídají, a on se k nim chová opravdu skvěle. S velkou oblibou je učí jezdit na koni a vypadá přitom jako úplně jiný člověk. Je z něj cítit, že to s dětmi umí. Bez jakéhokoliv rozmazlování, umí zdůraznit to důležité.

Mimochodem je zajímavé sledovat, jak se změnila Putinova představa o sobě i o tom, co je přípustné na veřejnosti. Za osm let své vlády se začal chovat naprosto uvolněně, do určité míry se nechává ovládat svými vlastními instinkty. Nepočítá s tím, jak věci mohou dopadnout, ale řídí se svými pocity. Jasně cítí, zda je mu situace příjemná nebo ne, a zatím se mu daří. Putinova láska k dětem i úcta dětí k Putinovi jsou příznačné. Děti pociťují sílu a z Putina je zejména v poslední době cítit tatáž jistota. Putin absolutně nevypadá jako agresivní člověk, na děti nepůsobí dojmem obrovského a strašného strejdy, jako tomu bylo u Borise Jelcina, především kvůli jeho zevnějšku. Je známo, že Boris Jelcin přišel v mládí kvůli výbuchu o několik prstů, a navíc byl Jelcin neskutečně velký. Putin je ve srovnání s ním malý a umí být ironický, což se líbí nejen dětem, ale i dospělým. Dále je zajímavé, že se Putin nikdy nezmiňuje o tom, jaký je rodinný typ. Víme, že miluje psy, to je víc než jisté, ale Putin ukazuje svého psa, k němuž se chová jako ke členovi rodiny (podobně jako mnozí jiní lidé ke svým domácím mazlíčkům), mnohem častěji než kohokoliv jiného, což se dá samozřejmě pochopit. Snaží se tím chránit svou rodinu před neustálou pozorností ostatních.

Nemyslím si, že by se Putin řídil radami specialistů, kteří mají za to, že jakákoliv reklama, ve které se objeví dítě, nebo zvíře předvádějící nějaké kousky, má zajištěný úspěch. Ne, Putin má upřímný zájem o děti. Když je s nimi, je z něho cítit touha po synovi, což ho v tomto případě spojovalo s Borisem Jelcinem. Ani jeden z nich syna nemá. Ano, Putin je svým dcerám výborným otcem, jen by byl rád, kdyby měl ještě i syna.

Můžeme si všimnout ještě jedné skutečnosti. V poslední době roste počet Putinových blízkých příbuzných jako houby po dešti. Názorným příkladem bylo, když v Samaře chtěli Putinova bratrance zapojit do vysoké politiky. Jak jsem pochopil, tehdy se situace neobešla bez rady z Kremlu, který zastával názor, že to přeci jen není úplně dobrý nápad. Putin se k jakékoliv spekulaci ohledně rodiny staví velmi negativně, což v mnohém neskutečně imponuje ruské mentalitě. Z tohoto hlediska Rusko vůbec nepatří mezi západní země.

Jak vypadala situace před vládou Putina? Představitelé sovětského státu své ženy většinou na veřejnosti vůbec neukazovali. Jejich manželky jim sloužily jako příležitostný doplněk. Až díky Raise Gorbačovové si lidé uvědomili, jaké má první dáma skutečně postavení. Naina Jelcinová byla považována za babičku celého národa, kterou měli všichni rádi a dobře se k ní chovali. Nicméně souběžně s manželkami prezidentů se do popředí dostávaly i ženy výrazných politiků, u kterých není jednoznačné, zda svým manželům pomohly v kariéře. Na jednu stranu jim byly kamarádkami i spolupracovnicemi, ale na druhou stranu jejich přílišná aktivita způsobila ztrátu mnoha hlasů jejich voličů, kteří přešli ke konkurenci. Výrazným příkladem je osud Anatolije Sobčaka. Vztah lidí z Petrohradu k jeho manželce Ljudmile Narusovové byl vždy složitý. Putin bere takové momenty podvědomě v úvahu. Chápe, že Rusko mentálně nepatří k západním zemím a lidé se přece jen nestaví příliš pozitivně k nadměrné aktivitě prvních dam, jelikož nevolili manželský pár, ale jednoho konkrétního člověka.

Putin se drží tradiční ruské představy o rodině. Víím, že paní Putinová má jasně předepsaný okruh práce, kterým se zabývá. Jak už to často v manželství bývá, manželé spolu mohou řešit různá témata, ale již od samého počátku nemůže vztah fungovat pod jakýmkoliv nátlakem. Není tomu jako u prezidenta Jelcina, kterého mohla kdykoliv navštívit jeho dcera Taťána a o něco ho požádat, stejně tak i jeho žena Naina, která by toho ale vzhledem ke své povaze nebyla vůbec schopna.

Putin se zřejmě přidržuje modelu rodiny, ve kterém sám vyrostl, tj. silný otec je hlavou rodiny a ačkoliv je postavení matky velmi důležité, její hlavní role je uvnitř rodiny,

nikoliv na veřejnosti. Takový postoj, který nebyl vlastní Sobčakovi ani Gorbačovi, Putinovi velmi sedí. Je příjemné vidět, jak neustále projevuje úctu ke své manželce. Jakákoliv urážka ženy je v Rusku nepřijatelná. Putinova představa o postavení muže a ženy v rodině se shoduje s ruskou mentalitou. Putin je typický rodinný typ sovětské doby. Slova jako skromný či přívětivý jsou pro něj typická. Podle určitých náznaků vidíme, jak má své děti rád. Vzpomínám si, jak se na jedné ze schůzek studenti zajímali, kde studují jeho dcery, načež Putin odpověděl: „Pročpak vás to tak zajímá? Chcete se snad seznámit?“ Putin jako otec zareagoval skvěle, protože každý rodič se zajímá o to, s kým se stýká jeho dítě. Je vidět, že Putin není otcem jen na oko, ale staví se k otcovství jako k důležité práci.

Putin se velmi nenápadně různými náznaky snaží vytvářet o sobě představu člověka rodinného typu, bez ohledu na to, jak je tomu ve skutečnosti. Nikdy by se nenechal natočit, jak sedí v bačkorách a beseduje s ostatními o životě. Když se objevuje v záběru se svou rodinou, nejedná se o nic vtíravého, o žádný reklamní tah. O tom nemůže být pochyb! Putin chápe, že rodina je naše zázemí, ale nic víc. Není třeba do něj pronikat se světlem reflektorů. Řešit své osobní vztahy, propírat špinavé prádlo ostatních na veřejnosti, jak je běžné u petrohradských hvězd showbyznysu, u Putina nepřipadá v úvahu.. To by zkrátka nebyl on.

Putinovi spolupracovníci mají ke své rodině i ostatním příbuzným stejný vztah jako on. Snaží se chovat podle ověřeného modu operandi. Jeden z osobních konfliktů, který tehdy vznikl mezi Němcovem a Putinem, zřejmě právě s tímto souvisel. Putinovi není jako člověku ani jako důstojníkovi blízké donchuánství či přehnané vychloubání. Odporuje to jeho představám o skutečnosti. Jak je vidět, Putin patří k lidem, kteří zastávají kategorický názor, že co se doma uvaří, má se doma taky sníst, což vyvolává jen kladné emoce.

Souvisí Putinovo nařízení o poskytnutí příspěvku za narození druhého dítěte s jeho vztahem k rodině? Málokdo chápe, jak jsou pro Putina porodnost a demografické otázky důležité. Proč bylo za doby Jelcina směšné mluvit o zdravém životním stylu? Protože celé Jelcinovo okolí bylo ztělesněním nezdravého životního stylu - ruské parní lázně spojené s pitkou. Mám jednoho blízkého přítele, který se kdysi ocitl s Jelcinem ve stejné lázni. Přivedl ho tam člověk, se kterým se znali z války v Afghánistánu. Můj přítel vůbec nepije, ani trošku. Jelcin mu tehdy ostře řekl: „Nalij a pij!“ Přítel se omluvil, že nepije, načež Jelcin odpověděl: „Ne? Tak já teda taky nebudu pít!“ Jelcin div nedostal hysterický záchvat, mračil se a všichni přítele přemlouvali, aby se napil, nicméně on měl pevnou vůli a prostě odešel. Potom ho dohnali, společně se vrátili a Jelcin řekl: „No, dobrá. Když nepiješ, tak nepij!“

Takto panovačně a ohavně by se Putin nikdy nezachoval. Putin je člověk, který má rád jak lyžování, tak i rybaření a mnoho dalších věcí. O rybaření má však jinou představu než Jelcin, není pro něj podnětem k pití. Myslím, že kdyby Putin chtěl, mohl by pít i doma, těžko by mu to někdo zakázal. Je však zcela nepravděpodobné a nereálné, že by došel tak daleko jako Jelcin, kdy se jeho manželka a ochranka starali o to, aby v jeho blízkosti žádný alkohol nebyl.

Bylo by směšné si představit, že takový člověk jako Jelcin by ještě měl děti. Avšak u Putina by se tomu nikdo nepodivil. Mladý, zdravý mužský, který sportuje a navíc nepije. Ne náhodou se hitem stala píseň s názvem *Takogo, kak Putin (Takového jako je Putin)*. Je to pravda, takový jako Putin je po všech stránkách dobrý – silný, rodinný typ, který nic nepřehání, nezachází do extrémů. Proto si Putin problém strmého poklesu počtu obyvatel, což je jeden z nejzávažnějších problémů dnešního Ruska, bere velmi osobně.

Je samozřejmě důležité vypracovat správný soubor opatření, ale hlavní je vztah. Politická strana, která stojí za Putinem, záměrně nestaví parní lázně, ale sportovně rekreační komplexy a zabývá se sportem pro děti a mládež, aby si získala Putinovy sympatie. Dmitrij Medveděv zase uskutečňuje Putinovy vize týkající se zvyšování porodnosti. Putin na to navíc osobně dohlíží a je rozhořčený z toho, jak je těžké získat porodní certifikáty zavedené v roce 2006 a na ně vázané peníze. Nedělá to kvůli tomu, aby na sebe upozornil, ale má k této záležitosti osobní vztah. Na jednu stranu se na situaci dívá jako potencionální dědeček, protože jeho dcery jsou už dospělé, ale když se vezme v úvahu jeho fyzická kondice, mohl by klidně být i otcem.

Když už je řeč o fyzické kondici... Fotografie do půl těla svlečeného Putina obletěla veškerá masmédia. Co vyvolalo takový zájem? V první řadě je třeba říci, že všechno, co Putin dělá, vyvolává u lidí obrovský zájem. Myslím, že pro ruský národ nebyla žádná tragédie vidět Putina do půl těla svlečeného.

Poté, co díky panu Dorenkovi byli všichni obeznámeni s operací kyčelního kloubu Jevgenije Primakova, kdy byla celá tato odporná a hrůzná podívaná vysílána v přímém přenosu, v nás chování Putina, ve kterém vidíme zdravého a silného muže, vyvolává normální reakci. Je třeba také brát v úvahu, že Putin představuje pro mnohé, především pro ženy, sex symbol. Zosobňuje představu mnoha ruských žen o tom, jak má vypadat správný muž. Nepije, je silný, jeho tělo není přehnaně vypracované. Je to chytrý chlap. Jestli potřebujete vzor, tady ho máte.

Vždyť politika je hra, ve které neustále dochází ke srovnávání. Bylo opravdu směšné, jak na Putinovu fotografii zareagoval vážený člověk a můj kamarád Boris Němcov, který zničehonic úplně vážně prohlásil: „No, jako odborník na fitness mohu říci, že Putin neposiluje moc dlouho!“ Myslím, že to absolutně není pravda. Je zřejmé, že Putin sportuje celý život. Lze u něj pozorovat následky sportovních úrazů. Podle všeho má problémy se zády a je jasné proč. Příčinou je jeho oblíbený kousek v judu, kdy klečí na kolenou a přitom přehodí soupeře přes záda. Jako protiútok je třeba nastavit koleno, což obvykle škodí páteři. Myslím, že Putinova fotografie přiměla mnoho mužů v Rusku k zamyšlení. „Vypadám ve svém věku také tak dobře? Můžu si dovolit to, co Putin, nebo bych se spíš měl snažit zatahovat svůj pupek?“

Z ruských politiků se málokdo řídí zdravým životním stylem. Ve výborné kondici je Boris Gryzlov, který pravidelně hraje fotbal za svůj tým. Vladimir Žirinovskij přeci jen takovou fyzickou kondici nemá, Gennadij Zjuganov má sílu. Nicméně si myslím, že by se lídři opozičních stran jen tak bez trička vyfotit nemohli. Němcov se sice fotil svlečený do půli těla, dokonce se koupal nahý v prosekané díře v ledu, ale vše dělal záměrně. Na fotce s Putinem není žádný úmysl, nepózuje. Navíc moc dobře vím, že Němcovova fotografie kolovala v médiích až příliš dlouho, což je velmi nápadné, ale nejde o srovnání jeho fyzické kondice s Putinem. V poslední době si může Němcov dovolit sportovat dvacet čtyři hodin denně nebo třeba surfovat, nehraje to žádnou roli. Putin musí těchto dvacet čtyři hodin pracovat.

Nahý do půli těla? Který další ruský prezident by si to mohl dovolit? Určitě ne Brežněv, Andropov, ani Černěnko. Díky bohu jsme se dožili toho, kdy zemi vládne fyzicky zdatný, chytrý a slušný člověk. Nicméně musíme si přiznat, že ani takový prezident nestačí k tomu, aby se v zemi žilo dobře.

„Věřím...“

Téma náboženství a současné politiky je mimořádně důležité. V poslední době bývá každá válka označována za náboženskou či svatou, ačkoliv ve skutečnosti takovou není. Válka v Iráku se neodehrává kvůli více či méně pravděpodobným zprávám tajných služeb o skutečně probíhajících událostech. K válce v Jugoslávii nedošlo kvůli tomu, že možná existovaly nějaké představy o tom, co je potřeba udělat. Také v Afghánistánu a dalších válkách bylo vše úplně jinak. Ke „svatým“ válkám dochází kvůli vlastním představám světových vůdců o tom, co je správné a co ne. V určitou chvíli došlo k tomu, že se v USA i v Anglii zároveň dostali k moci hluboce věřící a zbožní lidé. Takový je George Bush mladší a překvapivě také Tony Blair. Oba využívají doktrínu křesťanské morálky, ačkoliv to nijak veřejně neprezentují. Rozhodují se na základě křesťanské představy o dobru a zlu, proto v jejich projevech tak často zaznívá křesťanská rétorika. Právě proto staví do protikladu své země a muslimský svět. Některé projevy mají omluvný charakter, například v souvislosti s Jugoslávií, ale ostatní zní úplně jinak, zejména, jedná-li se o hluboce zakořeněné konflikty. Konflikt se Saddámem Husajnem nebyl bojem s islámem, byla to představa o tom, co je nesprávné. Taková je křesťanská povinnost západních politiků - jednat správně.

Tento přístup je Putinovi velmi blízký. Pro něj jako pro člověka, který se přiklonil k víře v poměrně pokročilém věku, bylo v určitou chvíli těžké vyvarovat se zbytečného klerikalismu, protože za Putina opravdu došlo k podstatné klerikalizaci společnosti. Církev má stále více možností, začíná být módní bavit se o pravoslaví, o samoděržaví, o národní hrdosti. V ruské společnosti začíná bujet servilní přání být svatější než sám papež, řečnit o sobě, o věčném.

Poprvé za dlouho dobu není vláda v Rusku racionální. Začala být vlastenecky laděná, ale respektuje jakékoliv náboženství a vyznání občanů. Když se podíváme na složení ruské vlády, najdeme zde představitele nejrůznějších národů, národností i vyznání, kteří přitom zauímají nejvyšší funkce. Důležitá je především profesionalita a osobní oddanost, zatímco národnost a vyznání zde nehrají žádnou roli. Proto může protestanta Germana Grefa nahradit muslimka Elvíra Nabiullinová a Rašid Nurgalijev může bez problémů spolupracovat s Nikolajem Patruševem. Nevyskytují se zde žádné problémy. Je to naprosto normální. Nedochází zde ani k žádným státním projevům antisemitismu.

Putin se ve své funkci inspiruje spíše pokračováním tradice carské moci, než mocí politbyra. V mnohém přebírá zkušenosti národní politiky, která byla realizována na začátku

20. století, a právě proto se setkává jak s židovskými, muslimskými, tak i samozřejmě s pravoslavnými představiteli.

Putinův více než uctivý vztah k víře, konkrétně k pravoslaví, se projevuje nejen v tom, že se účastní velikonočních bohoslužeb, ale také tím, že poprvé za dlouhou dobu byl bývalému ruskému prezidentovi uspořádán pravoslavný obřad na jeho poslední cestu.

Často se mluvilo o tom, že má Putin blízký vztah k některým představitelům církve a mnozí, kteří věděli, jak vážně se Putin staví k pravoslaví, se snažili využít situace a sami se k pravoslaví přiblížit. Avšak Putinův přístup je jiný. Vždy se snaží rozpoznat, zda-li nejde o pokus o manipulaci. Když takovou snahu zaregistruje, okamžitě začne stavět bariéry. Není náhodou, že v poslední době z veřejného života zmizelo několik bankéřů, pozdějších senátorů, jako například Pugačov, kteří prohlašují, jak blízcí jsou si s Putinem, a zbožně se křížují. Putin nedovoluje, aby využívali jeho jméno ke komerčním a jiným účelům. Velmi dobře si uvědomuje nebezpečí zneužití duchovních aspektů života pro získání naprosto konkrétních materiálních výhod. Nikdy se nepouští do diskuzí o náboženských otázkách.

Putin všechny tyto záležitosti řeší korektně, aby ani trochu nevyvíjel tlak a nevyvolával negativní reakce. K náboženství se staví jako člověk kulturní, civilizovaný a moderní. Putina nabádají ke spojení s extrémním náboženským hnutím, počítají s tím, že náboženství bude mít větší vliv a trvají na zrušení pravidla oddělení církve od státu, snaží se tak v podstatě znovu sjednotit stát a náboženství. Putin se proti tomu ostře vymezuje. Je toho názoru, že stát neprávem něco vzal církvi a měl by to vrátit. Církev by rozhodně měla zůstat samostatnou, avšak základy pravoslaví by se měly učit ve škole. Horké hlavy byly připraveny přeměnit Rusko ze světského státu na církevní, ale Putin vždy umí najít rozumnou hranici, která chybí všem, kteří teprve včera zjistili, že Bůh existuje, začínají se zběsile křížovat a nenávidí všechny, kdo nesdílí jejich šílenou lásku. Putin se v tomto ohledu chová jako disciplinovaný, velmi inteligentní a bezpochyby věřící člověk. Hluboce věřící. Putin bere víru opravdu vážně, což mu umožňuje chovat se s úctou k lidem jiného náboženského vyznání. Vírou právě na takové, poměrně vysoké úrovni se vyznačují osvícení duchovní, mezi nimiž nedochází k rozporům. Takový je vztah Putina k náboženství.

Putin se snaží jít příkladem. Lidem je sympatický svou ironií, normalností i tím, že se ke všemu chová jako vlastenec, což je důležité, zvláště, když se jedná o zájmy země, avšak vždy se ke všemu staví bez zbytečného fanatismu a tvrdohlavosti. I tím vyvolává u lidí sympatie.

Říká se, že existují duchovní, kteří jsou schopni vyřešit všechny otázky. Hovořilo se například o archimandritovi Tichonovi (Ševkunovi) i dalších, ale v praxi se ukázalo, že tomu tak zdaleka není. Občas v televizi vystupovali církevní činitelé, kteří naslibovali „hory doly“, ale nic z toho se neuskutečnilo. Žádné z prezidentových rozhodnutí nebylo zjevně učiněno pod vlivem radikálních církevních představitelů. Naopak - velmi tvrdě se od nich distancuje. Jejich snahy však Putina vždy znepokojovaly.

Sám Putin neobléká tradiční ruskou vyšívanou košili, onuce ani laptě a okázale se nekřížuje. Nicméně Křížové cesty a velikonočních bohoslužeb se účastní. Není jako Žirinovskij, který o Velikonocích u chrámu Krista Spasitele rozdává peníze. Působí to až komicky, obzvláště v podání Žirinovského. Jsem přesvědčen o tom, že Putinův vztah k víře je upřímný. Kdysi se někdo zabýval otázkou, jestli je v rodině prezidenta vše v pořádku, když na pohřeb Borise Jelcina v chrámu Krista Spasitele přišla Putinova manželka bez pokrývky hlavy. Putin se však po celou dobu pohřebního obřadu choval mimořádně důstojně.

Není překvapivé, že Putin téma náboženství neustále vyzdvihuje. Začal vládnout zemi bez ideologie a hledání toho podstatného, ideologicky správného, toho „svého“ je nesmírně náročné. Není proto divu, že se do tohoto procesu snaží zapojit i církevní činitele. Je zřejmé, že právě proto měl k Putinovi kladný vztah jak Solženicyn, alespoň podle tvrzení jeho ženy, tak i církevní představitelé.

Pokud jde o vztah k církvi, Putin je v tomto ohledu umírněný a vychází to z jeho vnitřního citu pro taktost. Když se slavily Vánoce v Novo-Ogarevu, Putin se zeptal Surkova: „Ty asi Vánoce slavit nemůžeš, vid’? Vždyť jsi muslim!“ Načež Surkov uraženě odpověděl: „Proč? Já nejsem muslim, ale křesťan!“ K žádnému sporu nedošlo. U Putina se obecně dá stěží najít jakýkoliv projev xenofobie, ať už se jedná o národnost či jiné vyznání. I přesto se mu jistě jedná mnohem příjemněji s lidmi, kteří možná i věří, ale nedávají to okázale najevo. Myslím, že to na sobě velmi dobře pocítuje Nikita Michalkov. Většina témat, která souvisejí s kulturou či náboženstvím, zní z úst Michalkova tak přirozeně, že je Putin přijímá a naslouchá mu. Proto ho v mnohém podporuje. Jestliže však vycítí jiné zájmy, nebo pokud má pocit, že je na něj vyvíjen tlak, automaticky u něj dochází k ochlazení vztahů.

Putin naštěstí chápe, jak je zásadní, aby stát a církve stály odděleně, protože není nic horšího, než nutit zemi násilím ke křesťanství. Myslím, že on sám je víc pobožný, než stát, kterému vládne.

Proč tedy tak prudce roste vliv církve? V mnohém to souvisí s tím, že je spjata s ruským národem. Tak to lidé cítí. Bylo tomu tak odedávna, vychází to z vlastní historie, na rozdíl od vlivu západního a cizího, který se v Rusku snažil prosazovat Jelcin. Kontrast je do očí bijící. Církev měla štěstí také v tom, že vedle přirozené autority církve se zde nyní objevilo také několik výrazných osob a talentovaných propagátorů. Konkrétně metropolita Cyril, který výborně moderuje televizní pořady a vnímavě reaguje na aktuální události v Rusku. Představitelé ruské pravoslavné církve se ve správný čas, velmi přesně a správně vyjádřili k tragickým událostem v Rusku, jako tomu bylo například v Beslanu, kde byl přítomen představený církve, z něhož se stala mediálně známá osoba objevující se na televizních obrazovkách. Souvisí to také s faktem, že církev sama dostala možnost dělat takovou politiku, navíc ve chvíli, kdy lidé odmítli přijmout liberální myšlenky, neboť je vnímali jako velmi agresivní. Jako příklad můžeme uvést homosexualitu. Homosexualita je natolik agresivní a prosazuje se do takové míry, že začíná ruské občany nesmírně dráždit. Obzvlášť v momentě, kdy se objevují názory, že není-li člověk jejím stoupencem či přívržencem, pak je téměř odpůrcem demokracie. A trpí-li člověk homofobií, tedy odporem k homosexualitě, je v podstatě označován za skrytého homosexuála, což je opravdu k smíchu.

Proto ve chvíli, kdy se Putin se Surkovem proti takovému přístupu vymezují, nacházejí jejich slova u lidí pochopení, protože plně odpovídají jejich představám. Stejně tak jako je lidem příjemné dívat se na Putina, je protivné pozorovat lidi s nejasnou sexuální orientací, kteří se chovají nepřirozeně, kdy není jasné, zda jde o chlapce či dívku, z nichž číší slabost a touha se předvádět. Proto lidé hledají pravý opak takového chování. Dosud je oním protikladným jevem církev, avšak mnozí, především ruští akademici, si uvědomují obrovské nebezpečí klerikalizace společnosti.

Putin se domnívá, že nemá právo zasahovat do problémů občanské společnosti. Mnozí mu říkali, že je potřeba zavést cenzuru televizního vysílání. Televizi kritizují snad všichni, dokonce i sám Putin. Kdysi jsme spolu vedli legrační diskuzi, která působila až směšně. Putin říká: „To je hrůza, na tu vaši televizi se vůbec nedá dívat!“ Načež odpovídám: „Vždyť vy jste stát, to vy přece skutečně řídíte První program. Ukažte jim, jak to má vypadat! Putin říká: „Co vás napadá, oni nás vůbec neposlouchají! Někdy při sledování zpráv na Prvním programu slyším takové nesmysly! Říkám si, odkud to vzali? Volám jejich vedení, ale oni sami nevědí, co se tam vysílá. Ne, tohle prostě není možné!“ Putin chápe, že televizi cenzurovat nelze, že by již nebylo cesty zpět. I když jemu samotnému to může být velmi nepříjemné. Nicméně znovu opakují - to ještě neznamená, že nejbližší okolí prezidenta s ním tento přístup nesdílí.

3 Komentář překladu

Odborný komentář zahrnuje několik podkapitol. Zabývá se překladatelskou analýzou, překladatelskou koncepcí, určuje metodu překladu, strategii řešení překladatelských problémů a typologii překladatelských posunů. Uváděné příklady jsou v textu doplněny označením V pro výchozí text a C pro cílový text i s číslem stránky, na níž se daný úryvek vyskytuje.

3.1 Překladatelská analýza

Překladatelská analýza zahrnuje jak vnětětové, tak i vnitrotětové faktory, neboť tyto faktory spolu úzce souvisí.

3.1.1 Vnětětové faktory

3.1.1.1 Text a jeho původ

Z knihy *Путин – Путеводитель для неравнодушных* byly pro překlad vybrány kapitoly *Кумиры, учителя, предшественники; Путин и его окружение; Пацанство, но по-взрослому* a kapitola *«Верую...»*. Kniha byla vydána v roce 2008 v Moskvě nakladatelstvím Эксмо. Vybrané kapitoly odkrývají především nové informace o Vladimirovi Putinovi s cílem zaujmout a zapůsobit na čtenáře.

3.1.1.2 Autor

Kniha byla napsána předním ruským novinářem, televizním i rozhlasovým moderátorem, publicistou a veřejným činitelem Vladimírem Solovjovem, který se narodil v Moskvě. Vystudoval Moskevský institut oceli a slitin, poté absolvoval doktorské studium na moskevském Institutu světové ekonomiky a mezinárodních vztahů. Do roku 1990 vyučoval matematiku, fyziku a astronomii. Později přednášel ekonomiku na univerzitě v USA ve státě Alabama. Po návratu do Ruska začal podnikat, měl několik firem v Rusku a na Filipínách. Téměř dvanáct let vedl na rádiu Stříbrný déšť ranní show Solovjovovy trylky. Od roku 2010 začal působit v televizi. V poslední době se věnuje především psaní knih. Proč se zabývá touto činností uvedl sám v interview pro ruský deník Komsomolskaja pravda: „*Книги пишу - очень выгодный бизнес.*“ (<http://www.kp.ru/daily/23840.3/62235/>, 17. leden 2007) Kniha *Путин. Путеводитель для неравнодушных* není jedinou knihou, ve které píše o Putinovi. Je spoluautorem knihy *Путин – Медведев. Что дальше?* (v соавторстве с Николаем Злобиным, 2010, Эксмо, ISBN 987-5-699-40992-1). Zároveň napsal mnoho knih, které se

týkají situace v Rusku, jako např. *Мы и Они. Краткий курс выживания в России* (2007, Эксмо, ISBN 978-5-699-22098-4) či *1001 вопрос о прошлом, настоящем и будущем России* (Эксмо-Пресс, 288 с., 2010, ISBN 978-5-699-43999-7).

Mezi žurnalisty má Vladimir Solovjov pověst zkorumpovaného novináře. Nezávislá organizace RussiaMediaWatch, která sídlí v Moskvě i New Yorku, se zabývá dodržováním principů svobody slova a poctivostí ruských hromadných sdělovacích prostředků. Na svých internetových stránkách (<http://russiamediamonitor.com/>) uvedla seznam deseti nejvíce zkorumpovaných ruských novinářů, v jehož čele stanul právě Vladimir Solovjov.

Mimo jiné se ke knize Solovjeva vyjádřil známý ruský spisovatel, básník a novinář Dmitrij Bykov. Bykov je názoru, že autor pronáší slova chvály s takovou smělostí, která je obvykle typická při urážkách. Kritizuje, jak autor ve své knize pochvalně obhajuje všechny Putinovy nedostatky tím, že je s ruským národem jedné krve a že je Putin občas špatný právě proto, že je až příliš dobrý. (<http://www.ogoniok.com/5034/29/>)

3.1.1.3 Adresát

Stejně tak jako překladatel musí počítat se čtenářem, pro kterého překládá, je třeba, aby si autor předem uvědomil, pro koho píše. Dříve, než si čtenář vezme knihu Solovjova do ruky, má k dispozici řadu internetových zdrojů, ze kterých může vyčíst, čeho se kniha týká. Jeden zdroj uvádí: Novinář Vladimir Solovjov známý svými provokativními knížkami se snaží nezaujatě vyložit, na kom záleží budoucnost Ruska. Putin: přeměna *osobnosti v prezidentském křesle: vzory a učitelé, „prokletí“ přátelé, „věrní“ nepřátelé, tajemství jmenování do funkce, boj s oligarchy, boj s korupcí, vývoj stranických systémů – to není ani zdaleka veškerý výčet témat, kterých se autor ve své knize dotýká.* (<http://www.ozon.ru/context/detail/id/3740331/>)

Tato upoutávka chce čtenáře přilákat, aby si knihu zakoupil, avšak ze samotného názvu knihy - *Путин. Путеводитель для равнодушных* je více než jasné, ke komu se autor obrací. Autor v názvu knihy uvádí, že se jedná o průvodce, tudíž adresátem je široká veřejnost, které není situace v Rusku lhostejná a touží, podobně jako v obyčejných průvodcích, naleznout co největší množství informací týkajících se nejen Putina, ale i politické situace v Rusku. Předpokladu, že čtenář není odborníkem, odpovídá výstavba a styl textu. V textu se objevuje řada kontaktních prostředků, v lexiku prakticky nejsou žádné termíny, autor se snaží psát čtivě, aby byl text čtenáři přístupný.

Po vydání knihy se v novinách objevily nejen recenze literárních kritiků, ale i ohlasy široké veřejnosti. Kniha se setkala s kritikou kladnou i zápornou. Příkladem kladných reakcí je následující ohlas: *Очень интересная книга. Владимир Соловьев, как мне кажется, постарался рассказать, во-первых, об отношениях к Владимиру Владимировичу Путину различных слоев нашего российского общества. Своеобразием книги, на мой взгляд, является то, что Соловьеву очень доходчиво удалось показать, что в обычной жизни Путин совсем другой - не такой, какими мы его видим по телевизору, на обложках журналов, каким представляем, когда слышим его голос по радио. Кроме размышлений о Путине, Соловьев размышляет и просто о политике, о нашей жизни. Довольно любопытная книга.* (<http://domknig.com/viewfull/8593/>)

Záporných reakcí však bylo mnohem více: „Я, конечно, знала, что Соловьев лояльно настроен к Путину, но не ожидала, что настолько. Книгу можно открывать в любом месте и читать хвалебные речи в адрес Путина и его деятельности. По-моему, Соловьев перестарался.“ (<http://www.labyrinth.ru/books/159926/>, 07.09.2008) Názorným příkladem je také tato reakce čtenáře: „*Действительно, сплошные реверансы Путину с осторожным вьяканьем на пару людей из его ближнего окружения. И, что самое печальное – постоянные самоповторы, переливание из пустого в порожнее... Слабо. После этого Соловьёв сильно упал в моих глазах. Книжки его уж точно не покупаю*“ (<http://www.labyrinth.ru/books/159926/>, 07.09.2008)

Téma, o kterém autor píše, je natolik citlivé, že se dalo počítat s rozporuplnými ohlasy čtenářů. Nicméně záporných ohlasů je mezi čtenáři více.

3.1.1.4 Funkce

Text se vyznačuje především funkcí apelovou. Autor se snaží svou knihou zapůsobit na čtenáře, ovlivnit je a přesvědčit - *Путин в этом вопросе ведет себя как человек выдержанный, очень интеллигентный и, безусловно, верующий. Верующий глубоко.* (V, s. 85-86). Mimo jiné v textu dominuje funkce fatická, díky které autor udržuje pozornost a komunikuje se čtenáři. V textu autor často používá inkluzivní plurály - *сравнения, которые мучают всех нас* (V, s. 60); *если мы говорим* (V, s. 60); *мы не знаем*; a interogativní věty - *а вы вообще знаете, что у него есть дочери?* (V, s. 69).

V textu se vyskytují i některé sekundární funkce, ke kterým patří především funkce expresivní, ve které autor jasně dává najevo svůj postoj k určitých situacím. - *А кто еще из*

наших президентов мог быть обнаженным по пояс? Ни Брежнев, ни Андропов, ни Черненко. (V, s. 81). Ačkoliv je z textu na první pohled očividný autorův pozitivní vztah k dané problematice, velmi častým používáním superlativů naopak docílil opačného efektu, kdy dochází až k zesměšnění. - *Но вот так сфотографироваться без маечки, я думаю, лидеры оппозиционных партий не смогли бы.* (V, s. 81). V textu je samozřejmě také zastoupena funkce informativní, kterou se autor snaží stavět do popředí celého textu, nicméně funkce apelová v textu převažuje.

3.1.1.5 Médiium

Médiem zprostředkovávající výchozí text je tištěná kniha, která vyšla v Moskvě ve 100 000 výtiscích. Text je strukturovaný do kapitol, z nichž každá má svůj název, který naznačuje o čem kapitola pojednává. Při četbě je zřejmé, že kniha koncept má, avšak text je nekoherentní.

3.1.1.6 Pragmatické vlivy času a prostředí

Kniha vyšla v roce 2008, kdy končilo druhé funkční období prezidenta Vladimira Putina. V době vydání byla kniha pro čtenáře aktuální, jelikož se lidé chtěli dozvědět o prezidentovi, který končil ve své prezidentské funkci, avšak kniha je pro čtenáře zajímavá i v současné době, kdy se Vladimir Putin opět stal prezidentem Ruské federace.

3.1.2 Vnitrotextové faktory

3.1.2.1 Název

Levý rozděluje název na popisný, který udává přímo téma knihy zpravidla tím, že jmenuje hlavní osobu a dále uvádí název symbolizující znázorňující téma, problematiku a atmosféru díla zkratkou. (1998, s. 153-154). V samotném názvu knihy jsou současně zastoupeny oba – popisný *Путин* i symbolizující *Путеводитель для неравнодушных*. Text obsahuje pět kapitol. První dvě kapitoly nesou název popisný. První kapitola - *Кумиры, учителя, предшественники* (přeloženo jako *Vzory, učitelé, předchůdci*), druhá kapitola *Путин и его окружение* (přeložené jako *Putin a jeho okolí*). Zbylé dvě *Пацанство, но повзрослому* (přeložené jako *Klukovina „po dospělácku“*) a *«Верую...»* („*Věřím...*“) mají název symbolizující. Po stránce obsahové má zajímavý název kapitola *Пацанство, но повзрослому*. Autorovi se za pomoci obrazného pojmenování podařilo upoutat pozornost čtenářů, nicméně z hlediska překladatelského se jedná o těžce přeložitelný titulek kapitoly.

3.1.2.2 Výstavba textu

K orientaci v textu nám pomáhá tématické členění. Jednotlivé kapitoly jsou od sebe odděleny názvy, díky kterým může čtenář odhadnout jejich obsah. V první kapitole se objevují vlastní jména, zkratky, data. Ačkoliv je kapitola členěna na odstavce, text je nekoherentní. Některé větné celky textu nejsou ve vzájemných vztazích a text není v některých částech obsahově propojený. Autor vychází z předpokladu, že čtenář ví, o čem je řeč. Zaznamenává své myšlenky tak, jak mu zrovna přicházejí na mysl, proto je někdy orientace v textu pro adresáty složitá. Díky tomu, že se jedná o psaný text, může se čtenář k myšlenkám autora vrátit a utvořit si o dané situaci celistvý obraz. Toto platí i o zbylých kapitolách.

Zvláštní postavení zaujímá kapitola s názvem *Пацанство, но по-взрослому*, která připomíná bulvární plátek. Lidé se touží dozvědět podrobněji o životě slavných lidí a tato kapitola jim to umožňuje. Putinovy dcery, Putinova rodina, Putinův vztah k dětem, Putinův vztah ke psu, Putinova představa o postavení muže a ženy v rodině a jeho názory na ni, Putinova fyzická kondice – právě to přináší senzaci a autor to dobře ví, proto píše s nadšením, zapálením, s patosem. V kapitole *«Верую»* se řeší otázka náboženství. Ani před takovým citlivým tématem, jako je náboženská víra, se autor nezastaví.

3.1.2.3 Styl

Jedná se o styl publicistický s výraznými rysy beletristickými, vzhledem k profilu autora (viz podkapitola 3.1.1.2 Autor).

Kniha předává fakta, myšlenky, postřehy a pocity autora způsobem, který má v čtenáři vyvolat estetický zážitek. Toho autor dosahuje používáním slov expresivních i emocionálních, využívá pojmenování obrazná, nepřímá, metaforická a další stylistické prostředky jako jsou nespisovná slova (nářeční, obecná).

Autor se snaží přiblížit široké veřejnosti život ruského politika Vladimira Putina, který v roce 2008, kdy kniha *«Путин. Путеводитель для неравнодушных»* vyšla, končil druhé funkční prezidentské období. Autor se snaží lidem přiblížit Putinovy každodenní záležitosti způsobem, který by byl přijatelný pro všechny vrstvy obyvatelstva. V textu se objevují i

typické vlastnosti funkčního stylu prostě sdělovacího – běžná slovní zásoba, konkrétnost, jednoduchost ve vyjadřování.

3.1.2.4 Syntax

V textu se objevují polovětné konstrukce, které jsou pro psaný text v ruském jazyce typické: *Путин ни разу не сделал движения, повторявшего движения Ельцина* (V, s. 60); *... человека, даже не работавшего в администрации, а занимавшего руководящий пост в коммерческой компании* (V, s. 68). Autor ve své knize často používá přechodníky, které jsou také pro ruský psaný jazyk charakteristické. *И, продолжая после этого разговор, Президент высказывается остроумно и легко* (V, s. 62); *Не случайно Коржаков, наблюдая за развалом КГБ, не мог его остановить* (V, s. 63).

Autor používá k zdůraznění kladných vlastností souřadné připojování slov, což se užívá v uměleckém i publicistickém stylu. *И девочки скромные — они не тусуются, не ведут телевизионные передачи, не снимаются в бредовых клипах, не участвуют в проекте «Дом-2» и, в отличие от дочери бывшего руководителя их отца, ведут себя весьма достойно* (V, s. 69).

Autor si také v textu pokládá řečnické otázky, sám si na ně odpovídá. *При этом скажите честно — а вы вообще знаете, что у него есть дочери?* (V, s. 69); *За что любят Путина?* (V, s. 69).

3.1.2.5 Lexikum

Cílem knihy je demagogické prosazování myšlenek a názorů s cílem získat přívržence. Z lexikálních prostředků, které plní persvazivní funkci, převládají adjektiva a adverbia.

Adjektiva vyjadřují hodnocení pozitivní: *с искренним пиететом* (V, s. 57); *глубочайшее личное горе* (V, s. 57); *когда страной управляет физически крепкий, умный и порядочный человек* (V, s. 81); *Он относится к религии как человек культурный, цивилизованный и современный* (V, s. 85), často se vyskytuje subjektivní hodnocení příznaku: *Путин абсолютно точно является преемником Ельцина* (V, s. 60); *Он доказал, что является по-настоящему харизматичным лидером* (V, s. 62); *Тот факт, что Путин — человек очень скромный* (V, s. 70).

Autor používá komparativy: *Путин говорит намного ярче, парадоксальнее и остроумнее* (V, s. 62); *Именно поэтому его фразы становятся в народе популярнее фраз Задорнова или Жванецкого* (V, s. 62).

Ve velké míře využívá adjektiva hovorová, citově zabarvená, ať lichotivě nebo hanlivě: *Он не производит впечатление громадного страшного дядьки, каким казался детям Борис Николаевич Ельцин* (V, s. 73).

V textu se objevují adverbia deadjektivní: *К людям Владимир Владимирович относится очень уважительно* (V, s. 55); *И девочки скромные - ведут себя весьма достойно* (V, s. 69).

Ke zvýšení emotivnosti a sugestivnosti slouží obrazná vyjádření. V textu nalezneme metafory: *Горячие головы готовы были превратить Россию* (V, s. 85); *Это то, куда не надо вторгаться со светом юпитеров* (V, s. 76).

Vedle metafor se objevuje i metonymie: ... *тогда, как я понимаю, потребовался совет из Кремля* (V, s. 74); *Путину, как человеку и как офицеру, не близки донжуанистость и излишнее гарцевание* (V, s. 77); *Путин, в отличие от Ельцина, ведет себя как истинный государственник* (V, s. 60-61).

V textu najdeme rčení: *Путин, по-видимому, один из тех людей, которые относятся к выносу сора из избы как к вещи неприемлемой и трагичной, что вызывает только положительные эмоции* (V, s. 77).

K persvazivní funkci textu využívá hojně přirovnání: *Во многом он и сам как мальчишка* (V, s. 72); *Но Путин показывает свою собаку, к которой явно относится как к члену семьи ...* (V, s. 73); *Он ко всему относится как патриот* (V, s. 86); *Он сам, я думаю, более набожен, чем подвластное ему государство* (V, s. 88).

Autor využívá v hojně míře i antonyma, která mu pomáhají ve srovnání „dobra - zla“, k utvrzení jeho myšlenek, kterými se snaží přesvědčit o správnosti svých slov: *Ельцин - разрушитель, Путин - созидатель* (V, s. 60); *Это было время, когда Россию раздирали, когда рассеивали земли, - Путин земли собирает* (V, s. 61); *Ельцин терял союзников - Путин этих союзников вновь находит* (V, s. 61).

V textu najdeme i demonstrativa, jimiž autor zdůrazňuje skutečnost, kterou chce čtenářům sdělit: *Вера его настолько серьезна, что позволяет Путину с уважением*

относиться к людям (V, s. 86); Таково отношение Путина к религии (V, s. 86); Он ко всему относится как патриот. И это вызывает большую симпатию (V, s. 86); Не случайно стала хитом песня «Такого, как Путин» (V, s. 78); Действительно, такой, как Путин, всем хорош — семейный, домашний, крепкий (V, s. 78).

K identifikaci autora s ruským národem slouží časté používání slov odvozených od slov Rusko, tradice, národ, mentalita: *Он выдает очень точную эмоциональную оценку, которая свойственна большинству россиян (V, s. 63); Такая любовь к детям вообще является нашей национальной чертой (V, s. 72); Путин следует нашему традиционному представлению о семье (V, s. 75); Понимание места мужчины и места женщины в семье, свойственное Путину, соответствует нашей ментальности (V, s. 76).*

Autor se přibližuje k široké veřejnosti užitím hovorového jazyka, často používá deminutiva: *мальчишка (V, s. 72), девочки (V, s. 69), ничегошеньки (V, s. 69), ale nezastaví se ani před urážkami. Využívá k tomu rozmanité lexikální jednotky: «А я - то в своем возрасте выгляжу так же хорошо? Я могу то, что может Путин, или мне надо аккуратно заправлять мамон?» (V, s. 80).*

V textu se objevují partikule, které slouží autorovi k vyjádření vztahu ke sdělované skutečnosti. Ujišťuje své adresáty o pravdivosti svých slov: *Да, Путин замечательный отец своим девочкам. (V, s. 74); Нет, Путин искренне заинтересован в детях. (V, s. 74); Нет, нельзя, просто никак нельзя. (V, s. 90).*

3.1.2.6 Neverbální prostředky

Vzhledem k tomu, že se jedná o psaný projev, v textu jsou prvky neverbální komunikace použity minimálně. Fotografie autora a hlavní postavy knihy najdeme jen na obalu knihy. Jednotlivé kapitoly jsou označeny tučně a větším písmem. Autor často používá uvozovky pro zmírnění expresivního vyjadřování. V textu se objevují i závorky, které nesou podrobnější informace.

3.2 Překladatelská koncepce

Překladatelský proces je proces komunikační (Levý, str. 44). Kromě výchozího a cílového textu tudíž zahrnuje také účastníky komunikace ve výchozím textu a účastníky komunikace v cílovém textu. Překonává nejen jazykové, ale také kulturní rozdíly, protože při

něm nejde pouze o kontakt dvou jazyků, ale o přenos z jedné kultury do jiné. Autorova kniha *Путин. Путеводитель для неравнодушных* je určena široké veřejnosti. Adresátem překladu by byl čtenář, který má zájem o soukromý i veřejný život politiků. I přes neznalost některých vztahů, souvislostí či jmen čtenář dokáže pochopit hlavní myšlenku a autor dosahuje svého účelu – propagovat a přesvědčovat. Tudíž je potřeba zachovat hlavní funkci textu. Dominující funkce textu je funkce expresivní a fatická.

Cílem překladu je nahrazení textu ve výchozím jazyce sémanticky a pragmaticky ekvivalentním textem v jazyce cílovém. (Knittlová, 2010, s. 218). Překlad má na čtenáře zapůsobit stejně jako zapůsobil originální text na své příjemce. Tento požadavek nemůže být nikdy zcela naplněn, ale je důležité směřovat k minimalizaci rozdílů tam, kde je to nanejvýš relevantní.

Přestože kniha vyšla v Moskvě v roce 2008, kdy končilo Putinovo prezidentské období, kniha je aktuální i v dnešní době, kdy Putin v květnu 2012 opět nastoupil do prezidentské funkce.

3.3 Metoda překladu

Podle Levého je součástí uměleckého díla nikoliv skutečnost objektivní, ale autorova interpretace skutečnosti, a tu se má překladatel snažit vystihnout (Levý, str. 46). Vzhledem k persvazivní funkci textu se autor snažil svými jazykovými prostředky dosáhnout toho, aby ovlivnil širokou veřejnost čtenářů. Pro překladatele nebylo jednoduché orientovat se ve zvoleném postupu psaní autora. V textu autora dochází k logickým nesrovnalostem na textové a sémantické rovině. Text je psán převážně hovorovým jazykem, proto nebylo jednoduché najít české ekvivalenty především k frazeologickým vyjádřením.

Levý rozlišuje metodu překladu věrnou a metodu překladu volnou (Levý, s. 114). Překladatel se snažil z větší části o metodu věrnou pro zachování jedinečných situací a momentů v originálu. Vzhledem k použití daných lexikálních prostředků v originálu byla v překladu použita i metoda volná pro zachování obecného obsahu.

3.4 Strategie řešení překladatelských problémů

3.4.1 Rovina lexikální

Vzhledem ke stylu textu autor používá lexikum, které se vyznačuje estetickým a citovým působením. Sděluje fakta, ale působí na rozum, cit i fantazii adresáta. Dominantní je zde hovorový jazyk. V textu se objevují slova slohově neutrální, ale i slova příznaková používaná jen v některých funkčních stylech.

Příkladem příznakových slov jsou eufemismy, které jsou v textu hojně zastoupené. Slovní spojení *симпатичный карпуз* (V, s. 71), které je v překladu podle významové souvislosti přeloženo jako *roztomilý cvalík* (C, s. 16), či citově zabarvené slovo *мальчишка* (V, s. 72), pro který byl v překladu použit méně expresivní ekvivalent *malý chlapec* (C, s. 17). Dále slovní spojení *громадный страшный дядька* (V, s. 73), které bylo přeloženo jako *obrovský a strašný strejda* (C, s. 17).

V textu se naopak vyskytují i pejorativní slova, jako například *пнойка* (V, s. 77), přeložené jako *pitka* (C, s. 19), *мамон* (V, s. 80), pro který byl zvolen překlad *pupek* (C, s. 21), či *сумасшедшая любовь* přeložené jako *šílená láska* (C, s. 23).

Příkladem hovorových slov je: *пацанство* (V, s. 69), překládané jako *klukovina* (C, s. 15); *мужик* (V, s. 71), kdy byly použity dva způsoby překladu – *chlap* (C, s. 16) a *mužský* (C, s. 20). Dále *забавная, анекдотичная дискуссия* (V, s. 90) překládaná jako *legrační, směšná diskuze* (C, s. 25). Hovorový výraz se vyskytl i ve větě *А вы почто интересуетесь?* (V, s. 76), která byl přeložen jako *Pročpak vás to tak zajímá?* (C, s. 19).

V některých případech byla použita explikace, aby čtenář pochopil smysl slov, která autor použil. Výraz *Валдайский форум* (V, s. 54) byl přeložen jako *mezinárodní diskuzní klub Valdaj* (C, s. 9). Z textu nebylo jasné, čeho se výraz *конец второго срока* týká, proto překladatel upřesnil, že se jedná o *konec druhého volebního období* (C, s. 15).

U některých výrazů došlo k záměně slovních druhů. Například adjektivum ve větě *реакция Путина не наигранна* (V, s. 63). bylo nahrazeno predikátem *Putin nic nehraje* (C, s. 14). Substantiva ve větě *Путин лишен мелкого честолюбия и тщеславия* (V, s. 63). byla přeložena adjektivy – *Putin není malicherně ctižádostivý ani domýšlivý* (C, s. 14).

Autor ve výchozím textu uvádí názvy osob, které jsou spojeny s určitou organizací nebo místem, ale v cílovém textu je bylo nutné pozměnit. Výraz *КГБ-шник* (V, s. 63). přeložen jako agent KGB (C, s. 14), či *семьянин* (V, s. 73).– rodinný typ (C, s. 17).

Někdy docházelo k zjednodušení vět - ... *чтобы у людей возникало ощущение* (V, s. 68). se přeložilo - ... *aby se lidem zdálo* (C, s. 15).

V textu se objevilo spojení *поливать друг друга грязью*, (V, s. 77). které bylo přeloženo pomocí rčení – *propírat špinavé prádlo* (C, s. 19). Možný překlad je i *házet jeden na druhého špínu*.

Autor v některých pasážích použil vulgarizmy, u kterých nebyla záměrně zmírněna jejich expresivita. Putinovy výrazy *мочить в сортире* (V, s. 62); *поменять мозги* (V, s. 62) byly přeloženy jako *utopit v hajzlu* (C, s. 13) a *выменить мозек* (C, s. 13). Autor konstatuje, že jsou mu tyto výrazy na Putinovi nejen sympatické, ale dokonce je považuje za trefná slova.

Autor užil i deminutivum *без маечки* (V, s. 81)., pro který v cílovém jazyce neexistuje ekvivalent, proto byl výraz přeložen neutrálním lexikem *bez trička* (C, s. 21).

Jelikož se jedná o publicistický styl, vyskytuje se v textu jen několik termínů, např: výraz *противо-ракетная оборона (ПРО)* (V, s. 53) přeložený jako *protiraketová obrana* (C, s. 9); *суверенная демократия* (V, s. 76) byla přeložena jako *svrchovaná demokracie* (C, s. 9), dále *Карибский кризис* (V, s. 54) - výraz se může přeložit jako *karibská* či *kubánská krize*, nicméně výraz *karibská krize* (C, s. 9) se používá častěji.

3.4.2 Rovina syntaktická

V textu převládají složitá souvětí. Objevují se zde základní principy struktury souvětí: hypotaxe i parataxe. K persvazivní funkci autor často používá hlavní věty v poměru gradačním: *Путин в состоянии разделять эти факторы, тем более что он никогда не поддается крикам «ату его, ату!»* (V, s. 54); *В свое время Скуратов, Яковлев и другие пытались сделать все, чтобы уничтожить не только самого Собчака, но, в первую очередь, его доброе имя.* (V, s. 59); *У Путина всегда ощущается некая самоирония, что не только производит приятное впечатление, но и выгодно отличает его от Ельцина.* (V, s. 62)., a dále v poměru adverzativním: *С одной стороны, Путин законник, а с другой — для него существует ряд «дворовых» понятий.* (V, s. 58); *Да, он не скрывает своего*

уважения, он показывает, что он женатый человек, но не «передавливает» эту линию (V, s. 70).

Ve větách jsou často používány výrazy: *ясно, что* (V, s. 54); *заметно, что* (V, s. 62); *видно, что* (V, s. 53); *не случайно* (V, s. 84), které vnímáme jako hodnotící stanovisko autora daných skutečností. Ve větách vedlejších podmětných se dozvídáme hlavní informaci. Pro zdůraznění pravdivosti slov a navození dojmu, že se autor zúčastnil určitých situací, jsou používány věty jako např. *Я знаю, что во время одной из бесед...* (V, s. 70); *Я знаю, что у госпожи Путиной...* (V, s. 75); *Помню*, когда на одной из встреч... (V, s. 76).

3.4.3 Rovina stylistická

Autor chce své čtenáře upozornit na různé situace ze života ruského politika, poskytuje jim zajímavé zážitky, určité informace. Ke zvýšení zájmů adresátů zapojuje do svého vypravování i pasáže vzpomínkové, retrospektivní. Autor své vypravování subjektivizuje, celá kniha je prostoupena osobním vztahem k ději. Snaží se čtenáře získat, uplatňuje se funkce persvazivní, která je specifická pro projev publicistický.

V textu je kladen důraz na přístupnost, srozumitelnost. Autor podává data a fakta, ale neuvádí k nim žádný komentář, v textu se vyskytuje mnoho jmen státníků, aniž by vysvětloval, o koho jde, vychází z všeobecného přehledu svých čtenářů. Z termínů se zde objevují politická, obecně srozumitelná slova - *agent KGB* (C, s. 14), *karibská krize* (C, s. 9).

V hojné míře používá autor hodnotící prostředky, které text oživují, ale zároveň v některých místech působí i komicky - *Владимир Вольфович Жириновский, конечно, уже несколько иных физических кондиций. Крепок Геннадий Андреевич Зюганов. Но вот так сфотографироваться без маечки, я думаю, лидеры оппозиционных партий не смогли бы* (V, s. 81).

3.4.4 Rovina pragmatická

Autor ve své knize představuje čtenářům prezidenta svými očima. Překládá jim své myšlenky, tvrzení. Z pragmatického hlediska může být kniha vnímána rozporuplně. Některé čtenáře kniha osloví, ale na druhé působí nevěrohodně, protože autor používá nadsázku. Zveličuje, přehání svá tvrzení, proto některé pasáže působí jako zesměšnění.

3.5 Typologie překladatelských posunů

3.5.1 Posuny na rovině lexikální

Autor používá ve svém textu slova emocionálně zbarvená, obrazné prvky a jiné stylistické prostředky. Výchozí text je plný expresivních slov, které v cílovém jazyce působily velmi zhruběle a ostře, proto na rovině lexikální docházelo především k posunům v expresivnosti.

Příkladem je výraz *девочки не тусуются* (V, s. 69), který v sobě nese značnou míru expresivnosti. V cílovém jazyce existují k predikátu ekvivalentní výrazy jako *pařit, chodit na mejdany*, což nebyl zcela vhodný překlad, proto byl výraz přeložen opisem – *neslyšíte o nich v souvislosti s žádnými večírky* (C, s. 15). Ve větě *Путин не стал уничтожать Яковлева, и это не случайно* (V, s. 58) by mohl být predikát přeložen doslovně jako *ničit* či *zlikvidovat*. Tyto výrazy však ne zcela odpovídaly kontextu, proto se překladatelka přiklonila k hovorovému výrazu – *Putin měl svůj důvod, proč po Jakovlevovi nešel* (C, s. 11). K posunu v expresivnosti také došlo ve větě *Сравнения «Путин – Ельцин» - это сравнения, которые мучают всех нас* (V, s. 60). V cílovém jazyce ekvivalenty jako *trápí, mičí, souží*, absolutně neodpovídají, proto byl výraz přeložen jako *Všichni v Rusku mají potřebu srovnávat Putina s Jelcinem* (C, s. 13). Názorným příkladem je i výraz *об этом не кричит пресса* (V, s. 64), přeložený jako *nepíše se o tom v tisku* (C, s. 14). V textu autor použil velmi expresivní výraz *не лезет ни в какие аферы* (V, s. 70), přeložený hovorovým výrazem *nezaplétá se do žádných afér* (C, s. 16). Výraz ve větě *ничегошеньки не знаете* (V, s. 69) ztratil v překladu expresivní a hovorový odstín. Byl přeložen jako *yůbec nic nevíte* (C, s. 15). Expresivita byla snížena i ve větě *Возмущается не для показухи, у него к этому личное отношение* (V, s. 79) – *Nedělá to kvůli tomu, aby na sebe upozornil, ale má k této záležitosti osobní vztah* (C, s. 20).

Vzhledem k tomu, že na několika místech došlo k snížení expresivnosti, překladatelka se snažila u některých výrazů na expresivitu přidat ve srovnání s výchozím textem. Věta *Ну, захотел и сделал* (V, s. 72) byla přeložena *Co si zamane, to udělá* (C, s. 17). Dále ve větě *Для него привычным было управление страной «из своего кармана», по собственному произволу, дай Бог, хотя бы иногда в трезвом уме* (V, s. 60), která byla přeložena *Bylo pro něj normální řídit zemi „ze své kapsy“, podle toho, jak se mu zachtělo, někdy zaplat'pánbůh alespoň za střízliva* (C, s. 12).

U některých výrazů existoval český ekvivalent, ale do textu se podle smyslu nehodil. Ve větě *И то, что руководители двух стран сумели тогда договориться, помогло отодвинуть мир от края пропасти* (V, s. 54) byl výraz *край пропасти* zaměněn. Překlad zní: *A fakt, že se vůdci dvou zemí tehdy dokázali domluvit, pomohl svět odvrátit od pohromy* (C, s. 9). Predikát ve větě *Жена президента не раздражает людей* (V, s. 70) byl přeložen jako *Prezidentova žena nikoho nepohoršuje* (C, s. 16) protože doslovný překlad *rozčiluje*, či *dráždí* není kvůli kontextu adekvátní. Podobně výraz *со времен* ve větě *Лишь со времен Раисы Максимовны Горбачевой все узнали, что первая леди — это первая леди* (V, s. 74). má v cílovém jazyce ekvivaletní výraz, ale v překladu bylo použito pro lepší porozumění *Až díky Raise Gorbačovové si lidé uvědomili, jaké má první dáma skutečně postavení* (C, s. 18).

Pro některé výrazy neexistuje přesný ekvivalent, proto došlo v cílovém jazyce k opisu. Například věta *У любого взрослого человека с кумирами напряженка* (V, s. 53) nesla značné obtíže, protože v cílovém jazyce ztěžší najdeme takto výstižný jednoslovný výraz. Proto byla věta přeložena *Každý dospělý člověk vynakládá velké úsilí, když si chce najít svůj vzor* (C, s. 9). Dále výraz *не в ельцинском понимании* ve větě *Путин — человек, который любит и горные лыжи, и рыбалку, и все прочее. Но рыбалку не в ельцинском понимании, для него это не повод напиться* (V, s. 78) byl přeložen podle kontextu názorně: *O rybaření má však jinou představu než Jelcin...* (C, s. 20). K poměrně výraznému posunu ve prospěch srozumitelnosti došlo v následující větě: *Такой, как Путин, всем хорош — семейный, домашний, крепкий. Но без излишеств, безо всяких «измов»* (V, s. 78) - *Тakový jako Putin je po všech stránkách dobrý – silný, rodinný typ, který nic nepřehání, nezachází do extrémů* (C, s. 20), stejně jako ve větě *Непьющий, крепкий, но не перекачанный, не кусок мяса, умный* (V, s. 80). - *Nepije, je silný, jeho tělo není přehnaně vypracované. Je to chytrý chlap* (C, s. 21). Ve větě *Путин является камертоном нормальности* (V, s. 86) přirovnává autor Putina k „ladičce normalnosti“. V cílovém jazyce neexistuje podobné přirovnání, proto byl v překladu alespoň zachován adekvátní význam – *Putin se snaží jít příkladem* (C, s. 24).

Jelikož je původní text určen ruským čtenářům, autor často používá přivlastňovací zájmena náš, či osobní zájmeno my, kterým působí na čtenáře, jelikož tím u jich vzniká dojem, že se jich daná situace týká. Věta *Это тоже очень близко нашему народу* (V, s. 59) je přeložená *To je také velmi blízké ruskému národu* (C, s. 12). Dále věta *Мы в этом плане абсолютно не западная страна* (V, s. 74)., která byla přeložena *Z tohoto hlediska Rusko vůbec nepatří mezi západní země* (C, s. 18).

Dalším problémem, který se v překladu vyskytl, byla patronyma. Jiří Levý ve své knize Umění překladu reaguje na překlad uměleckého díla, ve kterém byla zachována forma jména s tzv. otčestvem, protože se tato forma v češtině již běžně cítí jako typicky ruská. (Levý, str. 122). Nicméně překladatelka tyto formy nezachovávala, neboť se jedná především o publicistický styl. Proto přeložila jména Борис Николаевич (V, s. 60), Владимир Владимирович (V, s. 55), či Раиса Максимовна (V, s. 70). jako *Boris Jelcin* (C, s. 12), *Vladimir Putin* (C, s. 9) a *Raisa Gorbačovová* (C, s. 16).

Dále se v textu vyskytla typicky ruská slova, která byla v některých případech zachována: *ланту* (V, s. 86) – *laptě* (C, s. 24), *онучи* (V, s. 86) – *onuce* (C, s. 24), protože ve cílovém jazyce existuje adekvátní ekvivalent. Některé pojmy se však nedaly přeložit přímo, proto musely být dovysvětleny. Např: *косоворотка* (V, s. 86) – *tradiční ruská vyšívaná košile* (C, s. 24), či *баня* (V, s. 77) – *ruská parní lázeň* (C, s. 24). *Мира не пьёт ни грамма* (V, s. 77) byla přeložena jako *nepije ani trošku* (C, s. 19).

V textu došlo ke generalizaci ve větě *Я не думаю, что дело в советах политтехнологов, считающих, что любая реклама, в которой появляется ребенок или делающее трюки животное, уже обречена на успех* (V, s. 74). Vzhledem k povaze věty nebylo důležité, že se jedná o specialisty na realizaci politických programů, naopak by takový překlad ve větě rušil. Proto se překladatelka přiklonila k překladu: *Nemyslím si, že by se Putin řídil radami specialistů, kteří mají za to, že jakákoliv reklama, ve které se objeví dítě, nebo zvíře předvádějící nějaké kousky, má zajištěný úspěch.*

Ve výchozím textu se objevila i rčení, která nemohla být v cílovém textu přeložena slovo od slova, ale musel být použit ekvivalent nesoucí stejný význam. Rčení *Путин, по-видимому, один из тех людей, которые относятся к выносу сора из избы как к вещи неприемлемой и трагичной, что вызывает только положительные эмоции* (V, s. 77). bylo přeloženo jako *Jak je vidět, Putin patří k lidem, kteří zastávají kategorický názor, že co se doma uvaří, má se doma taky sníst, což vyvolává jen kladné emoce* (C, s. 19).

Některé výrazy musely být zcela pozměněny, protože by v cílovém jazyce nedávaly smysl. Např: pojem *приходящий нана* (V, s. 76) byl přeložen jako *otec jen na oko* (C, s. 19).

3.5.2 Posuny na rovině syntaktické

V rovině syntaktické došlo k posunu u výrazů nebo vět, které byly vloženy do věty, ale nezávisely na žádném jejím větném členu. Jedná se o tzv. parentezi, např: *Путина — и*

это заметно — очень интересует поведениеразнообразных исторических деятелей в разнообразных условиях (V, s. 53). Parenthese byla v překladu nahrazena - *Je zřejmé, že se Putin velmi zajímá o chování rozličných historických postav v různých podmínkách* (C, s. 9). K posunu došlo i ve větě *Когда произошло то трагическое событие — умер Анатолий Александрович, — я присутствовал на его похоронах в Питере. Все ждали, когда приедет Путин* (V, s. 57). - *Když došlo k té tragické události, kdy zemřel Anatolij Sobčak, účastnil jsem se jeho pohřbu v Petrohradu* (C, s. 10). Parenthese byla nahrazena vedlejší větou přívlastkovou.

V textu se objevují dlouhá souvětí, většinou se jedná o souvětí souřadná. Pro lepší srozumitelnost často docházelo k rozdělení vět. Např: *Тогда Путин довольно резко сказал, что ему вообще-то не очень нравится и не вполне понятен этот термин — «суверенная демократия» — и что вообще-то не он работает у Суркова, а Сурков работает у него* (V, s. 54) - Poměrně ostře dal najevo, že se mu termín „svrchovaná demokracie“ moc nelíbí a že pro něj není zcela srozumitelný. Navíc prohlásil, že přece on není tím, kdo pracuje u Surkova, ale naopak, že Surkov pracuje u něj, čímž tuto záležitost ukončil (C, s. 9).

K dalšímu posunu došlo v této části textu *При этом скажите честно — а вы вообще знаете, что у него есть дочери? Не пытайтесь, не вспомните. Вы о них ничегошеньки не знаете, он их скрывает* (V, s. 69). Překlad zní: Ale řekněte upřímně, víte něco o jeho dcerách? Ani se nesnažte, stejně si nevzpomenete, protože o nich nevíte vůbec nic. Putin je skrývá (C, s. 15). Bylo změněno dělení textu do vět. Část věty byla připojena k větě předchozí, jelikož se k ní vztahovala.

Autor používá na vyznačení vedlejší promluvvové linie grafické prostředky – pomlčky. Např: *Он купился на свою же провокацию — Ельцин неоднократно хлопал Путина по плечу, говоря: «Ты можешь стать Президентом!»* (V, s. 63). V cílovém jazyce se pomlčky používají zvláště u autorských komentujících poznámek, ale v tomto případě se o poznámku nejedná, proto byla pomlčka nahrazena. *Jelcin v podstatě podlehl vlastním provokacím. Многократ Путинa плácal по рамени а říкал му: „Ты бьс могл бьт президентем!“* (C, s. 14).

3.5.3 Posuny na rovině stylistické

Posun v rovině stylistické nastal především v nahrazení závorek. Autor je používá jako sdělení vedlejší, řečené mimochodem. Např: *Важно и то, что его семья не превратилась в телевизионных звезд (это тоже очень близко нашему народу), — то, что не простили Горбачеву, то, что не простили семье Ельцина (конкретно — его дочерям)* (V, s. 59). V publicistickém styl se záorky nepoužívají často, proto byly v některých případech nahrazeny. *Зároveň je důležité, že se z členů jeho rodiny nestaly televizní hvězды (to je také velmi blízké ruskému národu), což lidé немоу одпустит Горбаčови či родинě Борисе Јелцина, респективе jeho dcerám* (C, s. 12)

Názorným příkladem je i tato věta: *Он ведет себя с детьми как человек, который очень хочет сына (что его в этом плане объединяло с Борисом Николаевичем Ельциным — ни у того ни у другого нет сыновей)* (V, s. 74) přeložená jako *Když je s nimi, je z něho cítit touha po synovi, což ho v tomto případě spojovalo s Borisem Jelcinem. Ani jeden z nich syna nemá* (C, s. 18).

3.5.4 Posuny na rovině pragmatické

Cíl, se kterým autor knihu psal, byl splněn. Autor se snažil své čtenáře přesvědčit o tom, že jeho tvrzení jsou správná. K dosažení efektu používá různé stylistické prostředky, především expresivní slova. Z hlediska pragmatického bylo nutné pro cílový jazyk zmírnit především použitá expresivní slova, která naopak vyvolávají opačný účinek, než kterého chtěl autor dosáhnout. (viz podkapitola 3.5.1. Posuny na rovině lexikální)

4 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo vytvoření funkčně ekvivalentního překladu vybraných kapitol z knihy *Putin - Putevoditel' dlja neravnodušnych*, která byla napsána Vladimírem Solovjovem. Zároveň byl cílem práce odborný komentář k překladu, který zahrnoval analýzu výchozího textu, překladatelskou koncepci, metodu překladu, strategii řešení překladatelských problémů a typologii překladatelských posunů.

Při překladu byl brán ohled na českého čtenáře, proto mu byl text přizpůsoben na všech rovinách. Občas docházelo k dovysvětlování, aby český čtenář text lépe pochopil. Snahou bylo zachovat především apelovou funkci, kterou se autor snažil zapůsobit na své čtenáře. Dále byla zachována i funkce fatická, kterou autor udržoval pozornost a komunikoval se čtenáři. V neposlední řadě se v překladu projevila snaha zachovat funkci expresivní i informativní, ačkoliv expresivita byla v překladu snížena, protože v daném typu textu nepůsobila přirozeně.

Překlad se držel zásad a metod Jiřího Levého. Překladatelka se snažila vyrovnat rozdíly mezi výchozím a cílovým jazykem a obeznámeností čtenářů s ruskými reáliemi. Snahou bylo zajistit srozumitelnost a zároveň zachovat koloritní hodnoty výchozího textu.

5 Shrnutí

Cílem bakalářské práce bylo vytvoření překladu vybraných kapitol z knihy *Putin - Putevoditel' dlja neravnodušnych*, která byla napsána Vladimírem Solovjovem. Důraz byl kladen na zachování funkce apelové a fatické. V cílovém jazyce byla snížena expresivita.

Největším problémem byla nekoherentnost výchozího textu, která vedla k častým posunům a přeformulování vět.

V druhé části bakalářské práce byla vytvořena analýza textů, zároveň byla vytvořena strategie pro řešení překladatelských problémů. V závěru byly popsány hlavní překladatelské posuny, ke kterým při překladu docházelo.

5 Summary

The primary goal of this bachelor thesis was to create an equivalent translation of selected chapters from the book *Putin – A Guide for Non-indifferent* by Vladimir Solovyov. The emphasis was put on preservation of the emotive and phatic functions.

The biggest issue was incoherence of the original text which led to frequent shifts and reformulation of the sentences.

In the second part of this bachelor thesis an analysis of the texts was made, as well as the strategy for solving translation issues was created. The main translation shifts which occurred during the translation are described in the conclusion.

6 Citace

Primární literatura

SOLOVJ' EV, V. *Putin - Putevoditel' dlja neravnodušnych*. Moskva: Eksmo, 2008.

ISBN 978-5-699-23807-1

Sekundární literatura

LEVÝ, J. *Umění překladu*. Praha: Ivo Železný, 1998. ISBN 80-237-3539-X

DANEŠ, F.; HLAVSA Z.; GREPL M. *Mluvnice češtiny (3) Skladba*. Praha: Academia Praha, nakladatelství Československá akademie věd, 1987.

KOMÁREK M.; KOŘENSKÝ J.; GREPL M. *Mluvnice češtiny (2) Tvarosloví*. Praha: Academia Praha, nakladatelství Československá akademie věd, 1986.

ČECHOVÁ, M. et al. *Stylistika současné češtiny*. Praha: NLN, 2008.

ISBN 978-80-7106-961-4

ŠVANKMAJER, M. *Dějiny Ruska*. Praha: nakladatelství Lidové noviny, 2004.

ISBN 80-7106-658-3

Kolektiv redakce pod vedením Andrewa Heritage. *Dějiny světa v obrazech*. Praha: nakladatelství Knižní klub, 1995. Přeložil Josef Hegner

ISBN 80-7176-154-0

KNITTLOVÁ, D. *Teorie překladu*. Olomouc: skripta Univerzity Palackého, Filozofická fakulta, 1995

ISBN 80-7067-459-8

NORD, CH. *Text analysis in Translation*. Amsterdam; New York (NY) : Rodopi, 2005

ISBN 90-420-1808-9

LHOTOVÁ, K. *Komentovaný překlad: Russkij Oksford, Russkije učenyje v Prage In: Dom v izgnanii. Očerki o ruskoy emigracii v Čechoslovakii 1918-1945, TR+RS servis, Praga 2008*

Praha: 2012. Bakalářská práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy na Ústavu translátologie. Vedoucí práce: PhDr. Danuše Oganješjanová, CSc..

Slovníky a příručky

HLAVSA, Z. et al. *Pravidla českého pravopisu*. Praha: Academia, 1993.
ISBN 80-200-0475-0

GREPL, M. et al. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: NLN, 1995.
ISBN 80-7106-134-4

KUZNECOV, S.A. *Bol'šoj tolkovyj slovar' ruskogo jazyka*. Sankt-Peterburg : Norint, 2003.
ISBN 978-5-7711-0015-9

Rusko-český velký slovník Lingea Lexicon 5. Lingea, s.r.o., 2008.

Elektronické zdroje

URL: <<http://gramota.ru>> [citováno 22. dubna 2012].

URL: <<http://prirucka.ujc.cas.cz>> [citováno 22. dubna 2012].

URL: <<http://www.rewin.cz>> [citováno 22. dubna 2012].

URL: <<http://slovník-cizich-slov.abz.cz>> [citováno 22. dubna 2012].

URL: <<http://ru.wikipedia.org>> [citováno 22. dubna 2012].

URL: <<http://www.kp.ru/daily>> [citováno 22. dubna 2012].

URL: <<http://russiamediamonitor.com>> [citováno 22. dubna 2012].

URL:< <http://domknig.com> > [citováno 22. dubna 2012].